Ч. 277 (11.627). Львів, субота 14. грудня 1929. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар; Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Нинішній неокапіталізм і кооперація.

Львів, 13. грудня 1929.

Повоєнне народнє господарство виказує одну небезпечну рису, а саме: зріст продукції понад консумційну спроможність населення. Це явище є висл2дом зубожіння населення. Воно проявляється головно в Европі. А що саме Европа була перед війною головним світовим консументом, тому цей надмір продукції на цілому відбивається світі.

Це явище мусіло викликати й наслідки у формі конкуренційних змагань за добуття ринків збуту, господарську боротьбу поодиноких держав між собою, та цілу безліч всяких державних заряджень для оборони власних продуцентів. Ці зарядження комплікували і досі комплікують ще більше господарські взаємовідносини держав між собою, витворюють ріжноманітність державних устроїв, ускладнюють господарську політику. А що такий занепад консумції викликував ослаблення господ. життя, допроваджував до упадку продукції і ставав небезпечним для господарської самостійности слабких держав, тому журою кожного уряду було шукати виходу, щоби не наразитися на суспільні несподіванки.

Такою дорогою виходу став подекуди знаний нам етатизм, державний капіталізм, що має за завдання заступити ослаблених приватних капіталістів-продуцентів, взяти в охорону занепадаючу продукцію, охоронити населення перед безробіттям. Але практичне життя виказало скоро, що державний капіталізм стався не помічником, але навпаки, найсильнішим і найбільш експансивним противником і конкурентом приватного капіталізму. Це бачимо і в Польщі. Державний уряд є нині в Польщі найбільшим банкиром, найбільшим земельним власником, а маючи ще в своїх руках всякі монополі та важніші промислові підприємства, може мати і має найбільший вплив на всі ділянки життя. Має його в краю, має і за границею. Для приклонників цієї неокапіталістичної системи є оправданою конечністю, щоби держава зробила собі зависимими усі ділянки госп. життя. Дехто думає навіть, що таким чином сповняється до певної міри соціялістична програма. Але практика показала щось інше.

Противники цієї системи ростуть і то дуже сильно. Їх не булоб, як-що система державного капіталізму створювалаб поліпшення у госп. житті. Тимчасом з року на рік росте погіршення. І тому саме видвигається наново приватну самооборону і то в формах, що куди відбігають від цих псевдо-соціялістичних доктрин і неокапіталистичних та етатистичних практик, якими експериментують тепер. уряди. Конкретною формою тієї самооборони є дві течії. Але й вони не нові, хоч за те далеко краще нині скристалізовані. З одної сторони твориться концентрація приватного капіталу в таких господарських підприємствах, як картелі, трести, концерни, гольдінги, а з другої сторони переводиться самооборонна концентрація широких робучих мас в кооперації.

Отже в нинішній фазі народнього господарства маємо три течії, що покищо ділають рівнорядно або ворогують зі собою. Вони мають одно спільне, а саме: в них слабне, затрачується, просто топиться господарська одиниця, підупадає її індивідуальна самостійність, а висувається збірна сила. Отсі три організації йдуть просто на змонополізування у своїх руках продукції та збуту. Як довго тріватиме їх згідливість, а дальше терпимість, годі передбачити,

але певним є, що ці три господарські величини стануть колись до завзятої отвертої боротьби там, де будуть перехрещуватися їх інтереси. Покищо навіть такі етатистичні держави як Польща, бачучи вже слабість державного капіталізму піддержують дві інші в горі названі струї, бо видять у них чинника для стабілізації цін, раціоналізації продукції дорогою штандаризації і нормалізації, а з другого боку допомогу у впливі на торговельну а зокрема на митну політику і на здобуття ринків для надміру продукції.

Спинімся тепер на організаціях, що сконцентровують приватний капітал, себто на картелях, трестах і концернах. Вони гуртують нині в одну цілість капітал окремих підприємств на те, щоби або видосконалити техніку продукції і таким чином осягнути дешевість і доброту товару, а в слід за тим побороти інших конкурентів, або на те, щоби навіть без удосконалювання техніки створити собі безконкуренційний збут продуктів і піднести ціну. Ці концентраційні організми не все обмежуються до захоплення якоїсь галузі продукції і збуту в одній лише державі, у них бувають прямування захопити монополь продукції і в кількох державах, а то й у цілому світі. Деякі поступили в цьому напрямі дуже далеко.

Прикладами на те: боротьба за змонополізування нафти, сірників, сталі, цукру, ліноленм і т. п. Тепер вже немає важнішого сирівця чи півфабрикату, якого продукція не булаб регульована цього роду міжнародніми організаціями.

Їх форми є дуже ріжноманітні, так як ріжноманітними є устроєві форми держав, в яких вони виростають. Це й годі обговорювати в цій статті. Ствердити належить, що вони починають небогато ріжнитися від державних монополевих підприємств. Та вони всеж мусять купувати чи побороти конкурента, а державний монополь полагоджує це законодатним шляхом. Найсильніше ростуть вони в Італії, бо там істнують форми публичних корпорацій з усякими привілеями й управненнями з боку уряду і вони то перебирають на себе охорону італійських виробів на заграничних ринках. Відтак розвиваються в державах зі сильним розгоном госп. життя і захоплюють щораз більші круги продукції. Вони саме є нині силою дуже небезпечною для менших продуцентів, а ще більше для широких мас консументів, бо можуть їм накидати ціну, яку хочуть. І саме вони є нині найсильнішими пропагаторами і можуть бути найкращими реалізаторами господарської Паневропи проти Америки. Вони є, очевидно, небезпечні і для слабих господарсько держав, бо ці держави можуть зійти лише до ролі їх доставців сирівців та до відборців їх готового товару. І тому держави дивляться з острахом на концентрацію міжнародніх приватних капіталів (французько-німецькі конвенції зблизили оба ці народи куди більше ніж політики), які можуть звести їх до ролі своїх васалів.

Ще більше небезпечними є вони для тих народів, що їх змусила доля жити в межах цих слабих держав, для народів позбавлених капіталу і капіталістичних підприємств. Але робучі маси висувають з меншим розмахом інший козир, не менше сильний, хоча може ще як слід нерозвинений і недоцінюваний, а саме: кооперацію. Як хто не підходив би до справ кооперації, чи як до чинника суспільного перестрою, чи як до звичайного собі госп. явища без яких-небудь глибших цілей, чи навіть колиб глядів на неї оком недовірка, то мусить признати факт, що кооперація концентрує в собі працюючі маси. З ними буде рахуватися і державний і приватний капіталізм лиш тоді, коли вони бу-

дуть зорганізовані в кооперації. Від її розросту залежить нині в великій мірі сила трудових мас в госп. життi, а в слід за тим і їх національно-господарські інтереси. Ми нація, що не в силі опанувати двох інших господарських струй, можемо і мусимо оперти наше госп. будівництво в першій мірі на кооперації і цією зброєю скріплювати нашу господарську незалежність.

М. Творидло.

Закарпаття.

Ліквідація українського театру?

З кінцем цього року Т-во „Просвіта" у Ужгороді ліквідує, як зачувати, свій театр, що проіснував на Закарпатті девять літ. Причиною звинання театру є дефіцит 50.000 зол., якого „Просвіта" не в силі покрити. Очевидно ліквідація такої культурної установи, як театр, що поклав для національного пробудження Закарпаття і поширення любови до українського слова й української пісні, величезні заслуги, є дуже сумним явищем. Виною тут у першу чергу політика чеської влади, яка від якогось часу пішла всецiло по лінії бажань русофільської групи. В останньому часі субвенції на театр „Просвіта" виплачувано в чимраз менших дозах, так, що він дальше не в силі вести своєї праці. Як не як, а ліквідація постійного українського театру на Закарпатті є немалим ударом для народнього напряму.

Відслонення памятника Добрянського в Ужгороді.

В Ужгороді відслонено памятник у честь Адольфа Добрянського, помітного закарпатського діяча з половини мин. століття. Добрянський перший порушив справу автономії Закарпаття в межах Мадярщини і свою акцію повів так, що мадярський уряд створив був з жупанатів, які мали українську більшість, окрему адміністраційну одиницю, в котрій українська мова мала широкі управнення в школах та урядах. Сам Добрянський був короткий час начальником „Карпато-Руської Країни", а потім послом до будапештенського парляменту. В 1867 р. поведено проти нього процес за державну зраду (за взаємини з галичанами, чехами і словаками) і він помер на вигнанні в Інсбруку. Памятник Добрянському (з бронзу) поставлено в парку жупної палати, де він 80 літ тому урядував у характері начальника адміністрації. Торжество відкриття памятника Добрянському зробили русофіли своїм святом.

З китайського кітла.

До Шанхаю приїзджають що-раз то нові збігці з Нанкіну, де Чанг-Кай-Шек стягає всі свої вільні війська зі заходу й півдня, щоби боронити лінії Нанкінг—Шанхай. До Шанхаю перевезли досі кораблем 75 американських жінок і дітей ще й інших чужинців. Воєнні кораблі ріжних держав, що стояли на морі у західній части від Гуцег відвозять з китайської території всіх чужинців, щоби оминути жахливих сцен при здобуванні міста Ічанг китайською революційною армією.

Підвишка мита в Італії.

Від 7-го ц. м. в Італії урядово проголошено нові мита, майже подвійної висоти. Вони накладені на шкіру, машини до шиття й гаптування, на ріжного рода ткацькі вироби, мережки й вишивки. Панчохи треба оплачувати на митниці не на вагу, а на туяни, по ціні лір за пару. Підвищено також мито на сардинки, оливкові зерна, домашню посудину й легкі мотори. На вожені складові частини авт замісць мита додаватимуть 30 процент до їхньої ціни.

Замість на алькоголь — гроші на Рідну Школу!

(Карти звільняючі від алькогольних принять в часі свят.)

Тяжкі, міліони видає наш народ (як інтелігенція так і широкі маси) на алькоголь, особливож при ріжних нагодах а в першій мірі з нагоди свят. Цей поганий звичай так вкорінився, що „не випадає“ не погостити когось алькоголем при такій чи іншій оказії.

„Рідна Школа“ видала артистично виконані карти, звільняючі від алькогольних напитків і як хто набуде таку картку, той не має обовязку гостити когонебудь алькоголем. Таким чином заощаджується багато здоровля і гроша, ріжних неприємностей, а часом і нещасть.

Клич кинений Головною Управою „Рідної Школи“ найшов серед українського громадянства вдячний відгомін. При ріжних нагодах, а особливо в часі свят розкуплено 402 карт „Рідної Школи“, звільняючих від алькогольних напоїв, а чого для „Рідної Школи“ припала в цьому році як на наші відносини доволі поважна квота, бо 2.035.94 зол. + 5 франків + 1 доляр.

Всіх тих, (приватні особи, Товариства, інституції та комітети), які пішли за нашим кличем, оголосили ми своєчасно в пресі та подали зложену квоту й на майбутнє будемо це робити.

З нагоди недалекого Празнику Різдва Христового звертаємося знов до нашого громадянства в надії, що воно щиро відгукнеться на наш доклик.

Карти „Рідної Школи“, звільняючі від алькогольних принять повинні негайно ще перед святами придбати собі не тільки поодинокі громадяни й громадянки, але також ріжні Святочні Комітети для устроєння „ялинок“, „просфори“, „щедрого вечора“ чи інших т. п. оказій. Така карта повинна прикрашувати святочний стіл кожного українського дому.

ГОЛОВНА УПРАВА „РІДНОЇ ШКОЛИ“:

Ілля Кокоруда вр. Голова. — *Д-р Мирон Коновалець* вр. Секретар.

Складайте жертви на оселю українських робітників пера в Ямнім!

Церковні справи.

(Від нашого кореспондента.)

V.

Бездіяльности українських церковників в справі ревіндикації церков не забули використати рновці. „Цвяхом“ скликаних рновських нарад у Дубні й Рівному було власне питання про оборону церков. Цею обороною вони надіються придбати собі деякий політичний капітал.

Правда, рновці, які живуть мирно зі сусідами з „одинки“, не можуть говорити дуже голосно, а особливо „піднімати народ“. Тому то рновець адвокат Первенцев, якому церковна влада доручила оборону церковного майна на Волині, висловився на зїзді РНО в Дубні в тому дусі, що, мовляв, треба сидіти спокійно й нічого не робити, бо всяке хвилювання й втручання мас під цей час є шкідливе („За Свободу“). А рновці вміють вгадувати і настрої вищих сфер. Як бачимо, рновські організації на місцях ведуть роботу в напрямі приспання українського населення й успинення того природнього хвилювання, яке й повинно було повстати в масах.

Верховна Рада РНО теж використала „ревіндикацію“ на те, щоби зробити оборончий жест у сторону „русскихъ масъ“. Звичайно, в Варшаві можна говорити голосніше, ніж у Дубні чи Рівному. Але яке значіння для оборони українського й білоруського церковного майна може мати голос цих „милих“ гостей на наших землях, де по селах жадних росіян нема, за винятком хіба того чи другого священика?

На цьому оборона русскими людьми православної церкви не скінчилася. Дня 31. жовтня в митрополита Дениса, як повідомляла „За Свободу“, була „делеґація від православного населення в Польщі з поданням, в якому говориться про необхідність охорони церков і Почаївської лаври та про необхідність „створити комітет для оборони нашої віри й церкви, віддавши в розпорядження цього комітету всі свої сили й необхідні матеріяльні засоби“.

Від кого зголосилася ця делеґація, з кого вона складалася, які сили й які матеріяльні засоби хоче віддати в розпорядження комітету, про це „За Свободу“ не каже.

Одначе „За Свободу“ не погоджується з рновськими чисто офіційними способами оборони церковного майна. Вона домагається введення соборности, унормовання управління церквою й покликання до її оборони всього православного населення в Польщі. Проводячи цю думку, п. Рязанцев закликає до створення єдиного православного фронту з росіян, українців і білорусів, які повинні на цьому ґрунті занехати національних суперечок і боротьби.

Стара пісня. В свій час деякі українські посли, обмірковуючи конструкцію митрополитальної ради, годилися станути на шлях співпраці між усіми православними в Польщі, але на засаді пропорціонального національного представництва. Звичайно, росіяни на це не пішли, і з того часу всякі розмови про співпрацю припинилися. Заклик п. Рязанцева, очевидно, знову залишиться без відповіді, бо українці не уступлять від засади пропорціонального представництва, а росіяни ніяк не позбудуться думки про гегемонію на українських землях.

Отже заклик зі сторінок „За Свободу“ про створення бажаного росіянами єдиного фронту, очевидно, залишиться слідом чергового „демократичного“ фаєрверка „За Свободу“.

Ходить виключно про сільські церкви. А по селах росіян зовсім нема. Отже, щодо сільських церков, то українському населенню нема жадної потреби говорити з росіянами. Колиб і могла бути бажана спільна акція, то лише в містах, але і там, здається, її не буде з причини ворожого відношення російського та зросійщеного елементу до всього українського. Є більш можлива спільна акція з білорусинами, як господарями на своїх землях, як з масою церковних громад.

Що-ж до оборони церковного майна на наших землях, то її повинно взяти на себе само українське населення на чолі зі своїми провідниками.

(Докінчення буде.)

В. Островський.

Греція матиме нового президента.

Президент грецької республики Кондуріотіс зголосив свою димісію, подаючи як мотив поганий стан здоровля. Ця його резиґнація не є несподівана; він має 75 літ, а неясна політична ситуація в Греції домагається енерґійних рішень і сильних нервів. Серед військових старшин є небажаний для уряду фермент, який сильно журить премієра міністрів Венізельоса. Кондуріотіс повинен би був бути президентом ще два роки. Національні Збори вибрали його наново президентом у серпні 1926 р.; наново, бо весною 1926 р. підчас військового бунту ґенерала Панґальоса його скинули зі становища провізоричного президента. Парлямент збереться ще цього тижня для нових виборів; новим президентом виберуть по всій імовірности Заіміса.

Нові французькі амбасадори.

Французька рада міністрів під проводом президента республики Думерґа рішила на останньому засіданні про деякі зміни на становищах амбасадорів Франції. Посол з Мадриду Перетті де ля Рокка перенесений до Брюссель, а на його місце піде Корбен, дотеперішній директор політичного департаменту міністерства закордонних справ. На місце посла в Токіо Віллі, що йде на пенсію, приходить посол з Пекіну Мартель, а на місце Мартеля — Вільден із Персії. У звязку з цим зайшли також усякі зміни на відповідальних становищах франц. міністерства закордонних справ.

ОЛЕКСАНДЕР КОВАЛЕВСЬКИЙ. 3)

Спогади заслуженого діяча.

Памяти Евгена Чикаленка.

(Докінчення.)

V.

„Проживаючи значну частину року в Одесі — пише Е. Чикаленко — виключно серед членів Громади, людей ідейних і буваючи часто по громадських справах у Київі, я все більше й більше втягався в український визвольний рух і нарешті захопився ним усією душею. У мене тоді вже упав інтерес до свого господарства і я все менше й менше уділяв йому часу й уваги і вже дивився на нього тільки, як на джерело, з якого я черпав ресурси на прожиток та на громадські справи“ („Спогади“, ч. II., стор. 43).

В наш вік патентованого шкурництва така точка погляду на своє майно видається божевіллям. Але фактом є, що Е. Чикаленко видавав на українські справи грубі десятки тисяч рублів і цим урятував для українства багацько талановитих сил, не кажучи вже про загальне поширення національної свідомости. До нього можна прикласти ті самі слова, якими він характеризував В. Симиренка: він любив українську справу „не тільки до глибини своєї щирої душі, але й до глибини своєї кишені“.

В цьому розумінні попереднє покоління на кілька голів стояло вище покоління сучасного, — і всі українські громади, всі їх члени, коли розходилося про українську справу, не жалували грошей. Варто лише пригадати видання монументального словника Б. Грінченка київською громадою або словника Комара одеською громадою. Велич попередніх поколінь полягала на надзвичайній їх моральній силі, національній дисципліні та широкій жертвенности.

„Всі громади — пише Чикаленко — складалися з людей, що вірили й по змозі працювали для відродження нації. Політичного світогляду від членів не вимагалося, а тому між членами були й досить праві люди, хоч були й такі, що належали до соціялістичних революційних партій; але зате твердо вимагався *етичний ценз*, через те, певно, й принята була засада — одноголосність виборів; коли хоч один голос був проти, то такого чоловіка в члени Громади не приймали. Зате можна з певністю сказати, що між членами Громад не було злодіїв, хабарників, чорносотенців і ніколи не було жадного предателя чи провокатора, як це часто траплялося по інших таємних орґанізаціях, а тому ні разу не було й жадної справи у жандармської поліції з якоюнебудь з Громад“. (Спогади, ч. II., стор. 88).

Оцей „етичний ценз“ присвічує Чикаленкові в його „Спогадах“. Всеобємлююча любов до української справи, обєктивна оцінка людей і фактів, глибока віра в перемогу української ідеї, скромне оминення доконаного з його боку великого громадського чину, що виявилося не тільки в матеріяльній жертвенности, але й безкорисній та активній громадській праці на ріжних ділянках українського національно-політичного життя, витримання особистої траґедії зі сократівською рівновагою духа — це ті **imponderabilia**, які віють з кожної сторінки „Спогадів“. Більше того, це непорушна певність у тому, що поза „етичним цензом“, поза моральними катеґоріями, поза цими **imponderabilia**-ми не може бути громадянства, нації, держави... Що це є найголовніше в українській справі, як справі Відродження... Що це повинно бути національною традицією... Що не розбій створить Українську Державу, а творчий чин. Що не раб є будівничим життя, а свідомий громадянин. Що не хам є творцем національних цінностей, а людина культури і праці.

VI

Е. Чикаленко не моралізує, не каже сентенцій, не повчає, властне, не „якає“. Але оцей висновок, що я зробив угорі, зробить рівнож кожний читач з тих уваг, непомітних пост скріптум, з тих, здебільшого, дуже прихильних, але обєктивних оцінок ґалерії людей — визначних і буденних, багатих і бідних, розумних і дурних, які, як у калейдоскопі, переходять перед очима вдумчивого та зворушеного читача.

Може для того, властне, „Спогади“ Чикаленка читається легко, з інтересом, одним духом, як талановиту повість, овіяну романтизмом моґіканів українського Ренесансу.

В цьому велика заслуга „Спогадів“ Е. Чикаленка, а в умірковданости загального тону — їхня не аби-яка художня цінність.

Лишається сказати декілька слів про літературний бік „Спогадів“. Написані вони запашною наддніпрянською мовою. Немає в них ані кутих слів, ані звульґаризованих. Відзначаються ці „Спогади“ доброю будовою речення, опануванням думки та льоґікою переказу. Не всі розділи, щоправда, рівномірні, але правом всяких мемуарів є одні моменти оминати, біля других — лишатися на довший час. Поодинокі характеристики зроблені з визначним хистом спостереження. Деякі розділи можуть увійти, як зразкові, до української хрестоматії. Напр., опис степу, опис степової господарки, опис оточення на селі, опис дитячих років — усе те речі, які свідчать про іскру Божу, про щось більше, ніж звичайний переказ, ніж мова звичайних мемуарів.

Як відомо, Е. Чикаленко уникав писати, гадаючи, що він до цього не має даних. Доводиться пожалувати цеї скромности. „Спогади“ є доказом, що він чудесно володів літературною формою.

В останніх рядках „Спогадів“ є невловимий запит, що скорше відчувається, ніж читається: чи український нарід, що його щиро любив і для

Українці у вселенського патріярха.

Відвідини української делеґації у нового вселенського патріярха в Царгороді.

В останній день жовтня українська делеґація, у склад якої входили п. Мурський, сотник Забілло та інж. Куксин, витала нового вселенського патріярха Фотія в патріяршій резиденції. Зустрів українську делеґацію один митрополит, найближчий помічник патріярха, з яким делеґати, як і з секретарем патріярха, розмовляли дуже довго. Розмова торкалася основних питань українського церковного життя на Вел. Україні.

Після того делеґацію запрошено до власних кімнат патріярха, від якого вона приняла благословення. Промову до патріярха виголосив французькою мовою п. Мурський, закінчивши її кількома реченнями по українськи.

Патріярх відповів делеґації дуже тепло болгарською мовою і попрохав сідати. В дальшій розмові виявив він велике зацікавлення до української сучасности і тому авдієнція затягнулася. Як велить звичай на Сході, делеґацію частовано традиційним вишневим варенням з відповідною церемонією.

Якось непомітно розмова перейшла на німецьку мову і це дуже подобалося патріярхові, який, як виявилося, одержав свою освіту в Німеччині. Розмова пішла ще жвавіше. Прощаючися з делеґацією, патріярх благословив і поцілував усіх делеґатів. Делеґація, а з нею і вся українська кольонія в Туреччині, дуже вдоволені тими відвідинами, маючи ту надію, що це дасть добрі наслідки для української православної церкви.

Слід зазначити, що на домовину недавно передтим померлого вселенського патріярха зложили українці китицю квітів з жовто-блакитними лентами. Це зробило дуже гарне враження і факт цей відмітила прихильно вся преса.

З Ромунії.

Новий адміністративний поділ ромунської держави.

Рада ром. міністрів з 29. листопада 1929 р. потвердила предложений їй державним підсекретарем Е. Міртом проект поділу держави на основі нового адміністраційного закону. Державу поділено на директорати, а в цих буде 20 муніціпій, 151 міст, 100 передмість і 4846 громад, з котрих 995 складаються з більшої скількости сіл, а 3851 кожна з одного села. Всіх директоратів буде сім, а саме: Букарешт, Кишинів (колишня Бесарабія), Клюж, Чернівці, Крайова, Яси і Тімішора. Директорат з осідком у Чернівцях буде обіймати сім повітів, а саме: Бая (передше Фальтічени), Кімполюнґ, Чернівці, Дорогой, Радівці, Сторожинець і Сучава. В цих сімох повітах буде 90 громад з більшою скількістю сіл і 26 громад кожна з одного села. В декотрих повітах будуть змінені границі, при чому деякі громади, на бажання населення або з інших важних причин, будуть приділені до інших повітів (усе це після предложень і ухвал повітових комісій). Рівночасно ухвалено на цій раді міністрів, щоб повітові і громадські вибори зачалися 2. січня 1930 р.

Проти червоного терору.

Протест українськоого студентства в Кракові.

VI. Звичайні загальні збори Т-ва „Українська Студентська Громада" в Кракові, які відбулися дня 24. XI. 1929 р. в „Колеґіум Новум" Ягайлонського університету, стверджують:

I. Масовість актів терору, що його від довшого часу приноровлюється до українського населення на Рад. Україні, жертвою якого падуть усі верстви української нації.

II. Зібрані на VI. звич. загальних зборах закладають урочистий протест проти червоного терору і проти безвинного катування наукових робітників, які клали основи під українську науку, а також проти масового нищення свідомого селянства й робітництва.

III. Піддержують морально протест львівського студентства в дні 21. XI. 1929 р. і взивають усе українське громадянство до масового протесту проти актів насильства.

IV. Резолюція відноситься до польської політики на зах.-українських землях. Її ми пропускаємо з цензурних оглядів.

V. Уважаючи природною конечністю утворення культурного осередку на західно-українських землях, зібрані домагаються вже пораз сотий оснування українського університету у Львові.

VI. Беручи під увагу велике значіння ЦЕСУС-а, як активного чинника української національно-державницької роботи серед студентства західної Европи, зібрані стверджують конечність його істнування.

VII. Стоячи на становищі скоординування всіх сил українського студентства, зібрані домагаються створення студентської централі у Львові; тому взивають Комітет Основників, визначений ЦЕСУС-ом, до енерґічної праці в цьому напрямку та до скликання ширших сходин, на яких булиб заступлені всі студентські товариства.

VIII. Стверджуючи велике значіння Т-ва „Просвіта" і „Рідна Школа", зібрані взивають усіх студентів вступити в їх члени, взяти діяльну участь у працях цих товариств та притягнути до них весь загал українського громадянства і цим способом протиставитися чинно розкладовій роботі москвофільських і радянофільських наймитів.

Америка в міжнародньому трибуналі.

Гувер заявив офіціяльно, що Зединені Держави приймуть участь у міжнародньому судовому трибуналі і що американський представник у Женеві полагодить потрібні формальности. Зединені Держави, на думку Гувера, не можуть утратити нічого від такого співробітництва, а навпаки тільки виграти, впливаючи на нього своєю участю. Ця заява Гувера є дуже смілива, бо участь Америки в такім суді вважали досі ріжні американські діячі невказаною.

Студентське життя.

Під увагу медикам, що хочуть студіювати у Празі.

Як відомо, Спілка чехословацьких медиків у Празі видвигнула клич про „numerus clausus" на медичному виділі у Празі. З думкою чсл. медиків хоч-не-хоч мусить рахуватися і цілий професорський збір університету і чеська влада, принайменше до якоїсь міри.

Клич про „numerus clausus" на медичному факультеті у Празі видвигнено головно проти жидів, яких у цьому семестрі студіює понад 300 (жиди з Польщі, Ромунії і Мадярщини), себто двічи стільки, що всіх інших чужинців разом. Проти українських студентів медицини, яких є тільки кількох, а які зложили в цій справі письменну заяву (що її прочитано на загальних зборах Спілки чсл. медиків і принято оплесками), чеські студенти не виступають.

Молодим товаришам, що думають вписатися на медичний виділ у Празі в літнім семестрі 1929/30 р., радимо, аби вчасно, тобто найдальше до 15. I. 1930, прислали свої леґалізовані документи на адресу: Українське акад. козацтво „Запороже" в Празі MUC Baltarovyča Volodimira, Studentsky Domov Na Slupi. Praha II., C. S. R.

якого невтомно працював Е. Чикаленко, буде іншим, ніж він його бачив, чи карли зростуть на великана, чи сліпота стане колинебудь зрячою? „Щоденник" його скаже, які питання нерозвязаними він уніс з собою в безвість, але — чи не ті самі? Бо траґедія Чикаленкова саме й полягала в цій страшній діспропорції між його *особистою жертвою і колективною мікчемністю*, між свобідною волею свідомого громадянина і бунтом озвірілих рабів, між знанням будівничого і протестом вандалів...

Що-ж сказати? Траґедію Чикаленкову ми всі переживали й переживаємо. Вона є національною траґедією — він є лише її найяскравішим символом. У цій траґедії вмер чарівний сон. Але — відповідаємо: в Чикаленках запорука кращої нашої будуччини, в оцих *людях будня* національного життя, в їхній вірі, праці, чині. Люди українського будня зберегли імя наше до часів національної революції; люди будня збудують мости, що за собою не паляться, шляхи, що на манівці не зводяться, засади, що на вагу не продаються... Чи не через це Чикаленко так любив оцих „людей будня"? Чи не через те сам заняв місце власне поміж людьми будня? Їх нині багато, їх нині в тисячі разів більше, як за часів Чикаленка. Вони працюють, здійснюючи улюблену його засаду: А ти, Марку грай!

Так у безчасности, що переживаємо, в „люте время" панування міркоти, кажемо: „А ти, Марку, грай!"

В тій самій роботі, що й Чикаленко, бачимо розвязку питання, що повстало на останніх сторінках „Спогадів" — свідомости національнїй і самовистарчальности господарчій, у власних силах українського народу. Будуччину народу бачимо в народі. Безсмертя нації в нації. Або вона знайде ці сили, або піде зі сцени. Історія живих трупів не любить...

Певні, що віра Чикаленка оправдана буде.

Contra spem-spero!

Ще про зльокавтованих.

Правні відносини і фактичне їх положення.

(Докінчення.)

З цього виходило, що мировий договір у Сан Жермен ан Ле з 1919 р., як також всі додаткові договори, які підписали Австрія і всі сукцесійні держави, не творили ще „правних підстав", коли мова про полагодження справ деяких горожан, що набули права ще в б. Австрії. Вже в інтересі поваги мирових договорів повинніб самі держави, що їх підписали і яким завдячують своє істнування, респектувати їх гідно з духом часу. Не можна добачити користи й інтересу держави у вкорочуванні засобів до життя своїх горожан на те, щоби хіба викликувати ще більшу нужду від тої, яка істнує. Не дивниця, що оправдане неґодування може викликати здержування постанов, які відносяться до забезпечення екзистенції поодиноких горожан. Якщо вимагається чинитьб для держави і пошанування законів від горожан, то треба респектувати й зобовязання держави до горожан. Прикрі болі переносило людство протягом довгого часу світової війни, а горожани з Галичини терпіли найбільше, але не менше терплять вони тепер, коли їх позбавляється тяжко запрацьованого хліба і не дається змоги до найскромнішого істнування.

В 1923 р. приступлено в Польщі до видачі польського емеритального закону. Виготовлений через соймову комісію проект в липні 1923 р. появився як обовязуючий закон з днем 11. грудня 1923 р. Цей закон вимиває постанови, що відносилися до цього питання і так влучно прикроєний до наших відносин, що годі краще й придумати. У своєму часі подала одна українофобська львівська ґазета, що новий емеритальний закон є дуже ліберальний під оглядом вчислювання літ і висоти емеритального заосмотрення і має повну рацію, бо бувають випадки, що деякі польські емерити одержують емеритуру з зачисленням літ служби в той спосіб, що побирають емеритальні побори так, немов би вже повнили державну службу в одинацятім році свого життя. Та треба додати, що цей закон приноровлювано таким чином до всяких осіб, тільки не до нас.

Тепер погляньмо, які постанови маємо в цьому ліберальному законі для б. військових осіб, хочби тільки гр.-кат. обряду, що служили в б. австрійській монархії.

Артикул 108 цього закону постановляє: Заводовим військовим б. заборчих держав, оскільки вони є горожанами польської держави, а маючим щонайменше 25 літ дійсної військової служби, обчисленої після календарного часу, прислугує емеритальне заосмотрення, коли вони перед кінцем 1919 р. внесли прохання на приняття до військової служби і цього прохання не узгляднено.

Артикул 90. Всі емеритовані функціонарі державні й емеритовані військові б. заборчих держав, як також вдови і сироти по них, які не зголосили ще своїх емеритальних прав — повинні в цілі одержання емеритального заосмотрення внести на підставі постанов цього закону письменне зголошення не пізніше як до кінця квітня 1924 р. В тім випадку виплачується емеритальне заосмотрення від 1. дня місяця по зголошенні, пізніші зголошення можуть бути узглядненi тільки на підставі арт. 8. цього закону.

Артикул 8. Президент Річипосполитої може на підставі ухвали Ради міністрів, принятій на внесення відповідної начальної влади, а за згодою міністра скарбу у випадках заслугуючих на особливе узглядлення і необнятих цим законом признавати емеритальне заосмотрення.

Це головні підстави закону з 11. грудня 1923 р. про емеритальне заосмотрення державних функціонарів і заводових військових, які мають для нас найбільше значіння, бо ними оперує найбільше влада. Що до арт. 8. згадаємо, що нам незнаний ні один факт полагодження справи військових осіб в прихильнім дусі на підставі цього артикулу, який ми навели. Щоби заслужити на особливе узглядлення ставиться вимогу предложити великі заслуги для польської держави і народу.

Цікаво поглянути, як у даних випадках полагоджувано конкретні прохання військових осіб б. Австрії. Перш за все заводових старшин, що були в часі розпаду Австрії в її чинній службі, не повідомлено ніякою дорогою і мимо індивідуальних запитів, в якім відношенні вони остають далі, значить, чи вони є далі чинними і чи як такі мають зголошуватися до континуовання своєї давнішої служби, чи навпаки: вони є в нечиннім стані. Цей невирішений стан був затримуваний відповідними чинниками в непевности аж до

часу, коли ліквідаційний уряд австрійського правительства на окреме прохання пояснив по- одиноким особам цю квестію щойно в пізнішім часі.

Цікава річ, що при полагоджуванні прохань інтересованих на приняття до служби в тім часі давали відповідь, що з браку вільних місць пе- тент не може бути принятий, а при домаганні емеритального заосмотрення давали відповідь, що до цього заосмотрення нема правних підстав. Цими останніми відмовами документовано, що згаданих чинних військових осіб признавано емеритами б. держав, а такими признавано тільки тих, що були перенесені в стан спочинку ще за істнування б. Австрії.

В часі цих практик появився новий емери- тальний закон, про який ми вже згадали, а в нім артикул 90, що говорить про обовязок зголошен- ня своїх домагань на письмі під кінець квітня 1924 р. В несвідомости цього факту, що всі чинні військові особи б. Австрії Ліквідаційна Комісія б. австрійсько-угорської монархії в присутности представників всіх сукцесійних держав перенесла з днем 1. березня 1919 р. в стан спочинку, не зго- лосили письменних домагань, як цього вимагав новий польський закон.

Справа перенесення всіх чинних військових осіб б. Австрії в стан спочинку Ліквідаційною Комісією б. Австрії була тут відповідними чинни- ками удержувана в тайні і щойно по переступ- ленні законом вимаганого речинця роблено закиди інтересованим військовим особам, що їх домагання не предложені у приписанім часі полагоджується відмовно. Нічого не помагав відклик до Адміністраційного Трибуналу, нічого й інші з вичерпуючими оправданнями починені заходи.

При поданнях про признання емеритального заосмотрення можна було доглянути, що на під- ставі нового емеритального закону мотивовано відмови індивідуально, при чому новий закон да- вав широку змогу, щоби на всякий випадок ця відмова була раз на все стійною.

Коли акція поодиноких осіб за приняття до служби згл. за признання емеритури не довела до бажаного успіху, тоді в червні 1923 р. завязав- ся у Львові наскрізь аполітичний Комітет для охорони прав б. старшин, підстаршин як також членів жандармерії і звернувся з обширним мемо- ріялом до польської держави з представленням справи і домаганням, щоби їх справу в якийсь спосіб поладнано, себто щоби, оскільки вони фі- зично здатні, принято їх до служби, або призна- чено їм емеритальне заосмотрення. Цей меморіял остав без відповіди.

Як погодити суперечности відповідних чин- ників у згаданій справі? З одного боку висланий меморіял іменем пошкодованих через управнений до цього комітет остав без відповіди, а з другого боку делеґація австрійська, яка побіч своїх інте- ресів заступала також інтереси покривджених польських горожан, по прибутті на конференцію до Риму для предложення відповідного меморія- лу згаданої нами справи була прошена через представників польської держави, щоби тієї справи не виносила на міжнародню арену, бо во- на буде полагоджена прихильно внутрі польської держави.

Справа емеритального заосмотрення кількасот осіб, які по більшій части нездатні до праці, є справою пекучою вже з тієї простої причини, що покривджені живуть враз з родинами в най- крайнішій нужді і були вже з цього приводу ви- падки самовбивства. В тій справі маємо до діла не з поодинокими тільки випадками незаосмо- трення б. австрійських функціонарів і заводових військових.

Не тільки всі заключені по світовій війні між- народні договори промовляють за точним спов- ненням поодиноких постанов, на які дали згоду держави на відбутих у свойому часі конферен- ціях устами і підписами своїх представників, але сама справедливість і навіть супроти ворогів наказує полагодження цієї пекучої справи, щоби на далі не оставалися вже й так через літ оди- нацять незагоєні рани покривджених.

Пос. С. Хруцький.

Новий президент Швайцарії.

Швайцарське Нац. Зібрання вибрало Муси президентом шв. республики на 1930 р.

Шестий день крізи.

Дня 12. грудня президент Мосціцький приняв у Замку пос. Смуліковського (ББС), Хендзин- ського (НПР), Хацінського (ХД) і д-ра Розмаріна (Ж. Кл.). Всі ці політики не дали журналістам ні- яких пояснень у справі конференції. Покищо не- відомо чи будуть дальші конференції у Замку. Кружляла чутка, що польського посла при уряді СРСР у Москві Патека візвали у Варшаву. Цив. президентова канцелярія видасть комунікат про конференції в суботу або в неділю. В пос. колах пояснюють це як дальшу проволоку в ліквідації крізи. Не виключене, що 6 партій Центроліву ви- дасть комунікат про відбуті в Замку розмови. Всі розмови у Замку йшли в присутности президен- тового цив. радн. Мих. Мосціцького, який фунґу- вав як секретар, що записував заяви провідників партій. В сойм. колах звертають увагу, що на кон- ференцію від Пяста і Жид. Кл. запросили не їх голов, а лише членів тих партій, що не займають ніяких клюбових становищ. У соймі зазначують, що теп. голова Пяста Вітос, коли був головою клю- бу пястівців у попереднім соймі перекинув голоси клюбу на кандидата марш. Пілсудського на пре- зидента держави після травневих подій, та ка- жуть: „За твоє жито ще тебе бито". Запрошення на конференцію в Замку дістав член Пяста Дембський, більш прихильний для потравневої систе- ми. Не дістав теж запрошення голова Жид. Кл. Ґрінбавм, що є ворожо настроєний до уряду, а за- просили д-ра Розмаріна, з галицької ґрупи, що настроєна до санації не найгірше. Зачувати, що полк. Матушевський оголосить листа, в якому по- відомить, що не думає кандидувати на становище премєра та що вернеться на становище посла в Будапешті. В ендецьких колах кажуть, що пре- мієром буде ґен. Сосновський. През. Мосціцький вислав до проф. Бартеля до Львова свого адютан- та майра Юрґелевича та запросив його на конфе- ренцію на 13. грудня в 10. год. передпол. Проф. Бартель уже виїхав. Як зачувати, президент за- просив проф. Бартеля лише тому, що як бувш. керманич кабінету, якого премієром був 3 роки мав чимало досвіду в справах правління та може дати президентові вказівки.

Розвязання сойму?

У політ. колах говорять про можливість роз- вязання сойму та розписання виборів, як один з головних способів полагоди крізи. Одним із до- казів, що до того йде мав би, нібито, бути запові- джений відчит прем. Світальського. Кажуть, що сойм буде розвязаний за кілька тижнів, щоби конст. речинець виборів можна було пересунути на кінець квітня або початок травня. Колиб це сталоси, то Польща мала би минулорічний бю- джет а уряд станув би перед новим парляментом щойно в листопаді 1930 р. Так санац. табор здбув би один рік часу для переведення ріжних змін. Правлячий табор сподіється, що можливо буде створити рішучу урядову більшість у новім соймі.

Відчит прем. Світальського.

Прем. Світальський виголосить у суботу 14. грудня в 6 год. веч. у варшавській Фільгармонії відчит під заг. „Два дні в соймі". Відчит переда- ватимуть варшавське радіо й інші польські стації. Вступ на відчит за поіменними запрошеннями.

Присуд на студента за грабіж.

Дня 12. грудня запав присуд у справі студ. прав Матисякевича та господаря Комарніцького зі Синевідська Вижного, обвинувачених у грабіж- ницькім нападі на сімю Ротів у Ямельниці. При- сяглі потвердили одноголосно всі поставлені їм питання, тому трибунал видав присуд, на основі якого студ. Матисякевича засудили на кару тяж- кої вязниці загостреної що чверть року 24. год. твердим ложем і темницею через *чотири роки*, а госп. Комарніцького з тими самими загостреннями на *вісім літ*. Матисякевича засудили лише за гра- біж, а Комарніцького за грабіж і тяжке ушко- дження тіла Андр. Данилова, котрого пострілив. Як злагіднюючі обставини приняли, що обвинува- чені досі не були карані, а обтяжуюче, що гра- біжницького нападу доконали серед дуже небез- печних обставин (кваліф. злочин) та що допусти- лися його люди інтеліґентні, з них один із акад. образуванням. Матисякевич застеріг собі 3 дни для надуми, Комарніцький зголосив касацію. Об- винувачував прок. Мостовський, боронили д-р Шевчук і Гарасимів.

Відділ ПКО у Львові.

ПКО має урухомити небаром два нові від- діли у Львові й Вильні.

Як має поводитися поліція підчас уличних боїв.

Головна команда польської держ. поліції ви- дасть правильник про спец. способи поведення по- ліції підчас уличних боїв, замкнення вулиць, пе- реводження ревізій і т. д. Воєвідським командан- там поручили предложити такий правильник до 15. січня 1913 р.

Львівські „русскіє" перейдуть на православя?

„Дз. Людови" повідомляє, що управа Ставро- пігії постановила в справі співання у львівській Волоській церкві молитви „Боже єдиний" апелю- вати за посередництвом нунціятури в Варшаві аж до папи, щоби заборонив у церкві співати згадану молитву. „Русскій Голос" із 8. грудня радить уза- галі зірвати з Римом і за посередництвом антіохій- ського патріярха перейти на православя.

НОВИНКИ

— **Чому досі не маємо зими?** Над Англією і Північним Морем шаліють великі бурі, а силь- на атмосферична депресія перейшовши через Англію і Скандинавію перекинулась і до нас та спричинила це тепло, що панує в місяці грудні. Вітри, що віють в середній Европі це переважно південні вітри, що приносять до- сить високу температуру при поміркованій вог- кости повітря. Хоч в Росії, головно над Уралем вже від давна лежать сніги і температура є ду- же низька, у нас температура не перевищує 3 ступенів тепла. Наразі не можна сподіватися правдивої зими, а зима прийде аж тоді, як на заході Европи успокоїться погода і депресія перестане надходити одна за другою. Тоді маси зимного повітря, нагромаджені над Уралем розплинуться широко і можуть спричинити у нас навіть сильні морози.

— **Жінку румунського віцеміністра ограбили між Станиславовом і Коломиєю.** В II. клясі між- народнього поїзду Букарешт-Берлін їхала собі молода жінка румунського віцеміністра здороз- ля Бранка Молдаван. На її нещастя в переділі воза нікого окрім неї не було. Коли в Станисла- вові до цього переділу увійшов кондуктор, за- став молоду віцеміністрову у непритомнім ста- ні, а її річи були розкинені по цілім возі. Ліка- рям удалося привернути пасажирку до притом- ности і тоді вона заявила, що на шляху Коло- мия-Станиславів до її переділу увійшли якісь невідомі особи, посиділи деякий час і зникли. Після того вона почула у возі запах якогось газу і нагло вона заснула, втратила притом- ність. У непритомної віцеміністрової невідомі бандити вкрали 780 золотих, 8500 леїв, 4 низки перел і два перстені. У переділі найдено сліди якогось плину, яким правдоподібно бандити занаркотизували віцеміністрову, після чого ограбили.

— **Ґімназіяльні учні в Борщеві стріляють до своїх вчителів.** Ще в місяці жовтні невідомі осо- би стріляли через вікна до ґімназіяльних вчи- телів у Борщеві Тадея Франка і Теофіля Мри- ца, а в листопаді хтось вибив шиби в помеш- канні професорів Турнера і Ґесельта і стріляв до проф. Тадея Франка. Стріли впали через вікно у хвилині, коли жінка проф. Франка спа- ла з дитиною, але на щастя кулі не поранили нікого, тільки пробили убрання, що висіло на кріслі. Поліційне слідство виявило, що учень Юда Екштайн колись відгрожувався в при- сутности проф. Ґесельта, що застрілить про- фесорів Франка і Мрица за те, що вони при іспитах трактують його несправедливо. У звяз- ку з тими погрозами арештовано Юру Екштай- на та трьох учнів проґнаних з ґімназії: Ізраеля Гершковича, Симона Ґессінґа і Якуба Кремера. Після слідства двох перших задержано у вяз- ниці, а Ґессінґа і Кремера випущено на волю. Другого дня хтось знов стріляв до професора Ґесельта і поранив його братанича, учня 5. кля- си Шіфнаґля. Ці стріли були доказом, що за- махи на професорів виконували не ті учні, що підчас останнього замаху були у вязниці. Тому поліція арештувала Ґессінґа і Кремера другий раз, а Екштайна та Гершковича мабуть випу- стить на волю.

— **Інтервенція 6000 письменників у справі Доде.** Майже два роки перебуває вожд фран- цуських роялістів Леон Доде в Брукселі, куди він утік із паризької вязниці. Минулого року заапелював „Союз француських літератів" до француського президента в справі Доде, щоби йому позволено вернути до Франції. Недавно

„Союза французьких письменників" вислав урядові нову петицію, підписану 6000 французьких письменників. У цій петиції проситься приспішити поворот Доде до вітчини.

— Граф Штольберг засуджений. Дня 11. XII. ц. р. закінчився судовий процес проти графа Штольберга, якого обвинувачували в убивстві батька. Судді присяглі одноголосно ствердили, що граф Штольберг убив свого батька не свідомо і не навмисне, а тільки через необережність, тому його засуджено лише на 9 місяців вязниці за необережну поведінку зі зброєю.

— Американська оригінальність. Один американець, що мешкав у Парижі, недавно помер і казав себе спалити в крематорії. Заки його тіло спопеліло, гості присутні на похоронах мали неабияку сензацію. Небіщик сам виголосив над собою похоронну промову. Кілька місяців перед смертю цей американець казав утревалити свою похоронну промову на грамофоні і поручив у тестаменті, щоби цю промову виголошено після його спалення. У цій промові американець говорить, що він у всім старався бути оригінальним і так само хоче і по смерти виголосити сам собі оригінальну промову.

— Світським особам не можна промовляти на цвинтарях. Архиепископ Вильна Ялбжиковський видав для духовенства обіжник, в якім заявляє, що на підставі канонічного права світським особам у жадним випадку не можна промовляти на могилах на цвинтарі.

— Томас Манн дістає нагороду Нобля. Дня 10 грудня п. р. у Штокгольмі відбудеться урочистість вручення нагороди Нобля Томасові Маннові. „Н. В. Журналь" пише, що цю нагороду передасть славному письменникові шведський історик літератури Беек, якого колись у одній українській каварні Томас Манн у приступі зденервування вилаяв і не хотів говорити та просив не докучати йому своїми візитами.

— Вибух вулькану Санта Марія. Із Ню Йорку повідомляють, що вулькан Санта Марія на Гватемалі вибух наново і що наслідком землетрусу дві річки вилили так, що поблизькі села мусять бути евакуовані, бо їм грозить затоплення. Покищо жертв у людях не було.

— Судова помилка. Говорять, що Теміда є сліпа і це доказує ще один факт: У 1914 р. в Ольденбургу засуджено на досмертну вязницю двох братів Шмідтів, яким доказано в судовій розправі, що вони вбили одного банкового урядовця та зрабували касу. Аж цього року виявилось, що ці два брати були нічого невинні і що урядовця вбив та ограбив касу цілком інший злочинець.

— Боротьба з алькоголіками в Америці. „Н. В. Журналь" подає з Нового Йорку, що сего року в Зединених Державах арештовано 77.000 осіб за недозволене уживання алькоголів і переступлення прогібіційного закону.

— Масарик проти „Нумерус клявзус". У звязку зі студентськими демонстраціями в Празі та домаганням чеських студентів завести у празьких університетах „Нумерус клявзус" президент Масарик заявив кореспондентам преси, що він є проти заведення „Нумерус клявзус". На його думку надмірний наплив студентів до університетів є взагалі явищем ненормальним, бо молодь повинна би більше горнутись до фахових шкіл. Добрий рільник чи ремісник більше варта, як поганий адвокат. Як довго суспільство не зрозуміє цього, то всякий „Нумерус клявзус" вирішить цю справу тільки поверховно і механічно.

— Мольнар має судовий процес. Мадярський драматург Мольнар має клопіт: Одна фабрика перфумерії подала на нього до суду скаргу за знеславлення її виробів. А сталося це так: Мольнар у одній комедії п. з. „Раз, два, три" вкладає в уста одного героя слова: „Купи собі вже радше перфуми „Моліне 22", бо вони 18 процент дешевші і 37 процент ліпші, як перфуми фірми Шанель". За ці слова фірма Шанель заскаржила Мольнара до суду і жадає 20.000 франків відшкодування, бо на її думку ці слова зменшили збут її виробів. Фірма Шанель домагається також, щоби автор викреслив ці слова з комедії.

— Батько убив дитину. У Берліні арештовано робітника Шредера за вбивство свойого 3-літнього сина. Поліційне слідство ствердило, що Шредер часто побивав свою дитину і то за те, що ця дитина була надто рухлива і збиточна та чагом докучала свому батькові. Одного дня, коли батько почав бити дитину, мати сильно вирвала сина з його рук, але розлючений Шредер набив жінку, після чого почав так бити сина, що той помер.

— Нові сіямські сестри. У Лісбоні 28-літня жінка купця породила близнята зрослі зі собою на грудях і животі. Лікарі признали, що розділити ті дві сестри при помочі операції неможливо і ці сестри мусять жити так, як народились.

— Нові благословенні. На днях папа римський оголосив новий декрет, яким стверджено мучеництво 136 англійців та ірляндців, що померли за віру Христову. Тепер цих 136 мучеників будуть беатифіковані, а папа римський при тій нагоді виголосить промову про збільшення кількости благословенних мучеників.

— Вибух бомби в Ню Йорку. У фабриці в Ню Йорку вибухла велика бомба і вбила двоє дітей та їх матір. На нещастя ця бомба була найбільшого калібру, який взагалі виробляється у тій фабриці.

— Трагедія дівчини. Кароліна Хорват, 17-літня дочка бідних родичів зі Швадорфу, приїхала до Відня, де дістала працю й заробіток, з якого була зовсім задоволена. Родичі не бажали собі, щоби їх дочка була у Відні і винайшовши їй женихa, примушували дочку вернути до дому і вийти заміж. Кароліна Хорват полюбила Відень, полюбила собі одного віденчука і не думала вертати до малого скучного місточка. Коли ж батько хотів силою видати її заміж, молода дівчина отроїлася.

— Пристрасний спортовець. В Олександрові підчас мячевих змагань двох польських спортових організацій, Вацлав Гуго через необережність скапітулював перед противником і сблекшив йому здобуття голя. Деякі товариші почали докоряти йому, що через нього їх організація програла гру. Вацлав Гуго так взяв собі до серця докори товаришів, що стрілив собі з револьвера в груди і смертельно поранений помер у лічниці.

— Остров мертвих. Недалеко Корфу є маленький остров, який маляр Беклін намалював на відомій картині „Остров мертвих". Цей остров славиться понурим, але гарним і романтичним виглядом, а подорожні відвідують його дуже часто та роблять туди окремі прогульки із Корфу. Тепер цей остров є у небезпеці, бо морські теплі филі щораз більше руйнують його береги і в короткім часі можуть затопити його цілком.

— Великі Андріївські Вечерниці. „Секція Помочі Дорослаючій Молоді" при Т-ві „Охорона Дітей" і Т-ві „Бесіда" у Львові улаштовує в суботу дня 14. грудня ц. р. в салі „Бесіди" **Великі Андріївські Вечерниці.** Музика джез бендова. Добірний буфет. Початок в год. 9-ій вечір.

З судової салі.

ПОЛІТИЧНИЙ ДЕНЬ В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ СУДІ.

3) Студентські летючки. Організація національної молоді.

Третьою справою, яку судив городський суд в Тернополі дня 9. грудня ц. р. була справа Романа Паладійчука і тов. обвинувачених за провину з пресового декрету (поширювання неценвурної летючки) і за провину приналежности до тайних товариств — §§ 285 до 287 зак. кар. — (організація національної молоді) — а Роман Паладійчук ще за переступство крадіжи з § 460 зак. кар. (крадіж циклостилю). Обвинуваченими були: 1) Роман Паладійчук, уч. 8. кл. ґімн., 2) Іван Багрій, уч. 7. кл. ґімн., 3) Теодор Панас, уч. 7 кл. ґімн. 4) Микола Палій, уч. 6 кл. ґімн., 5) Ярослав Омелян Олійник уч. 7 кл. ґімн. і 6) Володимир Богдан Майковський, студ. фармації. Після змісту акту обвинувачення обв. Олійник в березні цього року видрукував летючку на циклостилі зі зазивом до молоді не брати участи в польських державних обходах, яку поширювано серед ґімназистів в Тернополі. Також прокуратура підозріває, що обвинувачені належали до тайної орґанізації української національної молоді, і що обв. Паладійчук украв циклостиль з укр. дівочої ґімназії, власність дів. Пласту, на якому відбивано летючки. З приводу цих летючок заарештовано в квітні ц. р. кільканацять тернопільських ґімназистів під замітом злочину державної зради з § 58 зак. кар. і вони пересиділи в тюрмі більше як три місяці. Між арештованими ...ли і теперішні обвинувачені, бо слідство за § 58 з. к. припинено, а тільки шістьох потягнено за провини, про які вище згадано.

На розправі переслухано як свідків дир. ґімн. Губчака, проф. д-ра Никифора Гірняка, цілий ряд поліційних агентів (Краковського, Марка, Грінберґера та ін.). Після зізнань головного прокураторського свідка поліційного агента Краковського автором летючки є обв. Олійник, що написав її сам на машині в канцелярії адв. д-ра Ст. Барана, який йому позволив на написання, не знаючи змісту летючки. Опісля з домівки Пласту взяли циклостиль на одно приватне мешкання, де зроблено відбитки, що їх відтак поширювано серед ґімназійної молоді. Все те виявив на поліції обв. Олійник, який і видав поліції імена своїх товаришів. Обвинувачені не почуваються до вини і заперечують змістові обвинувачення. Візвання на розправу обв. Паладійчукові не доручено і карне поступовання проти нього завішено по думці арт. 5. кодексу карн. поступ. аж до хвилі його приарештування, яке суд вже зарядив. Після поліційної реляції обв. Паладійчук мав виїхати до Ченстохови, але блажча його адреса невідома. Супроти того, що деякі свідки не стануть, розправу відрочено без означення реченця нової розправи.

Судив гор. суддя д-р Коман, бувший активний капітан польської військової жандармерії. Боронили адвокати посол д-р Баран і пос. д-р Ладика.

4) За допомогу політичним вязням.

У певному звязку з повищою справою є друга справа, що знайшлася на розправі суду окр. в Тернополі дня 9. грудня ц. р. Старосто в Тернополі на основі § 11. всім нам знаного пріґельпатенту покарало гривною по 50 золотих зглядно по 5 днів арешту учениці і учнів гімназії за те, що в травні 1929 р. урядили демонстраційну поміч увязненим учням української гімназії (про що згадано в попередньому звіті з розправи проти Р. Паладійчука і тов.) за протидержавні переступства і в цей спосіб демонстрували проти заряджень властей і держави. За те саме укарано також п. Антоніну Конрадову, яка згадану демонстрацію учениць і учнів мала нібито зорганізувати. Засудженими були: 1) Марія Рудівна, уч. 7 кл. ґімн., 2) Ангелина Коберницька, уч. 5 кл. ґімн., 3) Ірина Миколаєвичівна, уч. 7 кл. ґімн., 4) Стефанія Коберницька, уч. 7 кл. ґімн., 5) Ярослав Мотало, уч. 6 кл. ґімн., 6) Тарас Ванчицький, уч. 5 кл. ґімн., 7) Іван Тройнар, уч. 8 кл. ґімн., 8) Стефанія Рудівна, ґімн. абітурієнтка, 9) Евген Білинський, ґімн. абітурієнт, 10) Володимир Білинський, був. уч. 8 кл. ґімн., 11) Василь Турковський, ґімн. абітурієнт, 12) Іван Смолій, ґімн. абітурієнт і 13) Любомир Василь Бутка, бувший ґімназист.

Засуджені внесли спротив проти адміністраційного засуду і з цеї причини відбулася відкличнa розправа в окр. суді, який увільнив зовсім всіх учениць і учнів, вичислених вище від 1) до 13), а тільки обвинувачену п. Конрадову засудив на 200 золотих гривни зглядно на 14 днів арешту за те, — що піднесено в мотивах вироку, — що вона втягнула до демонстраційної акції ґімназійну молодь, яка ділала несвідомо, а якою вона кермувала. Йшло іменно про це, що коли в тернопільській тюрмі сиділо ц. р. кільканацять ґімназистів під замітом державної зради, між іншими і син обвин. Конрадової, вона доставу обідів для цих вязнів зорганізувала в цей спосіб, що для кожного вязня призначила ученицю або учня, котрі в полудне з менажками в руках під проводом обв. Конрадової машерували через принципальну вулицю Тернополя і на думку поліції робили тим нарочно протидержавну демонстрацію, а навіть мали передавати з харчами квити для вязнів. Проти засуду обв. Конрадової зголошено касацію до найвищого суду.

Судив окр. суддя Зиґмунт барон Гостковський, боронили адвокати д-р Брикович і д-р Олійник.

5) Синьо-жовтий хрест.

Безпосередньо по повищій справі відбулася тогож самого дня в окр. суді в Тернополі розправа проти селян з Шляхтинець, пов. Тернопіль, Івана Плакси, Петра Дубського, Демка Дергака і начальника громади Миколи Середюка. Всіх чотирьох старосто в Тернополі (асесор Полянський) покарало арештом по чотирнацять днів без заміни на гривну на основі § 11. пріґельпатенту, проти чого вони відкликалися до окр. суду. Тло справи слідуюче. Від кількох літ стоїть на церковному майдані високий дубовий хрест, а на ньому був виритий напис: „Борцям за волю України". Фундатором цього хреста є місцевий громадянин Іван Плакса. Цього року перед днем першого листопада поручив Іван Плакса Петрові Дубському відновити цей хрест і помалювати його в красках жовто-голубій, а на місци почасти вже затертого напису уміщено таблицю з таким самим написом: „Борцям за волю України". Дня 1. листопада ц. р. відбулася під хрестом святочна панахида по наших героях, а зараз слідуючої ночі невислідженi досі справці знищили таблицю з написом, розсунули могилу під хрестом та порозкидали вінки і квіти. Вже 2. листопада ц. р. постерунковий доручив візвання чотирьом гро-

жарянам до староства, де їх укарано 14-денним арештом, а іменно Демка Дергака за те, що він намовив Плаксу до віднови хреста в українських барвах, Петра Дубського, що хрест малював, Івана Плаксу за те, що казав малювати, а начальника громади Миколу Середюка за те, що не усунув такого хреста. Слуханий в суді Плакса заявив, що він сам як свідомий українець з власного почину без нічиєї намови казав Петрові Дубському перемалювати хрест, що цей і зробив. По переведеній розправі змінено старостинський присуд, Плаксу засуджено на 50 золотих гривни, а Дубського, Дергака і Середюка увільнено зовсім від вини і кари.

Судив окр. суддя Зигмунт барон Ґостковський, боронив пос. д-р Степан Баран.

Дописи.

СТОЯНІВ. (Відбудова спаленої читальні „Просвіти". — Прохання до нашого загалу). З початком жовтня подано до відома загалу, що в м. Стоянові погорів з невідомих причин дня 25. вересня 1929 р. дім читальні „Просвіта" враз з кооперативним. Шкода виносила 40.000 зол. Здавалося, що пожежа спричинить упадок духа серед громадян м. Стоянова. Сталося навпаки. По пожежі пробудилася ще більша енерґія до просвітної та культурної праці. Протягом місяців жовтня та листопада при сприяючій погоді стоянівські громадяни спромоглися поставити новий та ще кращий дім. І то не лиш один, а два. Окремо дім читальні, а окремо дім для кооперативної крамниці. Перший дім повстав з останків погорівшого (попередній був деревляний), де наразі приміщено кооперативну крамницю та уладжено малу салю для читальні. Другий дім, мурований, на основі проєкту і пляну архітекта п. інж. Нагірного, довгий на 18 м., а 12·80 м. широкий, з відповідними кімнатами та театральною салею для вистав. Вийшло на будову самої цегли 100.000, так, що дім своїм виглядом презентує цілу околицю. Треба подивляти працю й енерґію тих людей, котрі нині стоять приміром для цілого повіту. На них звернені очі Волині, котра межує з тим місточком. Волинці, переїзджаючи біля будови, говорять, що скорше побудовано, як дім згорів, та беруть собі примір від м. Стоянова для себе. Доми поставлено, але остаточно в середині не викінчено з причини недостачі гроша. Попередній дім асекуровано на 20.000 зол. Але місяць перед пожежою асекураційне товариство, замісць підвисшити, обнизило асекураційну премію з 20.000 на 13.000 зол. Закидувано в часописах, що дім не був асекурований, що в нинішню пору й неможливо, бо істнує примусова асекурація. З такою малою сумою гроша почато будову і вона увінчалася добрим вислідом. Одначе, щоб могти довести доми до прилюдного вжийку, виділ читальні звертається до всіх читалень у краю і всіх кооператив з проханням прийти йому з помічю в грошевих жертвах. Помічю невеликою. Особливо звертається виділ читальні до філій читалень і Повітових Союзів Кооператив, щоб занялися збірками на нашу читальню. Малі жертви стаються великими жертвами, коли напливають масово. З малого немовлятка виростає великий чоловік. Жертви слати на адресу: Читальня „Просвіти" в Стоянові. — За виділ читальні: **о. Д. Березовський.**

Зі спортового життя.

Перед зимовим сезоном.

Карпатський Лещетарський Клюб у Львові уладжує в найближчім часі теоретичний та практичний курс **їзди на лещатах.** Зголошення на курс приймає щоденно від год. 10—3. дир. В. Паньків, Міцкевича 22. Оплата за курс для нечленів 3 зол. Для членів курс безплатно.

Пригадується членам КЛК, що сухі лещетарські тренінги відбуваються без перерви що середи і суботи від год. 3—4. Найближчі лекції будуть присвячені техніці лещет, бігу та вищої їзди. В неділі і свята після умови будуть відбуватися довгі біги-марші в околиці Львова. Участь членів-змагунів обовязкова.

Сян—Польонія 1:4 (0:4).

Дня 1. грудня відбулися в Перемишлі мячеві змагання між новозаложеним українським СК „Сян" і „Польонією" І. Цілий час гра була рівнорядна і тому „Сян" програв за високо. Слід зазначити, що два перші ґолі стрілила собі оборона „Сяну" сама під впливом зденервування. В другій половині „Сян" грав значно ліпше від „Польонії" і стрілив одного ґоля. Суддя п. Піллерсдорф.

Сян—Рух 5:0 (3:0).

Дня 8. грудня відбулися мячеві змагання „Сяну" з фіналістом львівської Б-кляси „Рухом". Вислід просто сензаційний. „Сян" дуже легко упорався з таким противником, як „Рух". Визначалася передовсім трійка атаку і лівий крайник. Можна певно сказати, що „Сян" має найліпший напад у Перемишлі.

Слід зазначити, що в „Сяні" згуртувалися давні грачі з „Беркута". Крім того до нового клюбу постягано всіх українців з польських клюбів. На другий рік „Сян" задумує відкрити своє власне грище. **Г.**

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Дня 22. листопада ц. р. заснула в Бозі, заосмотрена Найсвятішими Тайнами, у 82. році життя **Катерина з Мищишинів Залевська-Ростинська,** вдова по емер. функц. почти. Похорони Покійної відбулися в Станиславові, дня 24. листопада ц. р. на місцеве кладовище. В. Їй П.! 1071

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Кооператива Український Театр у Львові (театр ім. Тобілевича). — (Саля Ремісничої Палати, пл. Стрілецька):

Субота, 14. грудня, год. 7·30 веч. „Церковна миш", комедія Фодора.

Неділя, 15. грудня, год. 3·30 пополудні „Церковна миш".

Неділя, 15. грудня, год. 7·30 веч. „Циганська любов".

Великий Міський Театр:

Пятниця, 13-го, год. 7·30 веч. „Артисти" (знижені ціни).

Субота, 14. XII. в год. 3·30 „Чарівний перстень" для шкільної молоді; в год. 7·30 „Княжна Чікаго" оперетка Кальмана.

Малий Міський Театр:

Пятниця, 13-го, год. 7·30. „Адвокат і рожі", гостинний виступ В. Бриндзінського.

Субота, 14. грудня, год. 7·30 „Адвокат і рожі", гост. виступ В. Бриндзінського.

Театр ревії „Гонг" — в салі кіна „Кольосей":

Пятниця, 13. XII., „Гонг Джез"; дві вистави: год. 7·30 і 9·30.

Субота, 14. XII., „Гонг Джез"; дві вистави: год. 7·30 і 9·30.

Кіна.

Апольо: На позорищі (Вільма Банкі).

Касіно: Проклін крови.

Кольосей: Тайна почтового вагону. — Пропав наречений.

Лев: Таточку, я хочу графа (Гар Лідтке).

Марусенька: Пат і Патахон газетярі. Іграшки жінок.

Оаза: Трикратне весілля.

Палас: Звукова фільма: „Ню Йорк у ночі" (і наддаток: Похорони посла д-ра Райха).

Пан: Обітована земля.

Пасаж: Оборонець жінок (Рекс Бел).

Стильовий: Амор на лещетах (Г. Лідтке)

Фатаморгана: Її перчик.

Химера: Княжнині примхи (Ад. Менжу).

Утіха: Дикунка (Маліцька. Саван).

Програма радіо.

Субота 14. XII. 1929.

Варшава (1411,7) 17·45 Концерт для дітей. **Краків** (312,8) 19·10 Трансмісія з Варшави. **Гельсінгфорс** (221,4) 18·30 Трансмісія з опери. **Ляйпціґ** (259) 15·15 Грамофонові плити. **Братислава** (279) 18·10 Концерт. **Франкфурт** (390) 19·30 Концерт тріа із Франкфурту. **Букарешт** (394) 21·0 Концерт. **Берлін** (418) 19·30 Грамофонові плити (Шаляпін). **Стокгольм** (436) 19·05 Кабарет. **Рим** (441) 21·02 Концерт військової орхестри. **Лянґенберґ** (473) 20·00 Веселий вечір. **Прага** (487) 16·30 Джезбенд. **Медіолян** (501) 21·30 Популярний концерт. **Відень** (516,3) Російська музика. **Мінхен** (533) 17·40 Органи. **Будапешт** (550) 17·40 Оперова орхестра Берга. **Париж** (1725) 19·35 Авдиція Пате. **Ковно** (1935) 20·10 Вечірня музика.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Звичайні Загальні Збори Кружка „Рідної Школи" ім. Тараса Шевченка у Львові, відбудуться в неділю, дня 15. грудня 1929 р. в год. 17 в домівці Кружка при вул. Супінського ч. 23, зі звичайним порядком нарад. — **Старшина Кружка.** 1016 2—2

Заява „Союзу Українських Купців". На запити наших людей, в справі фірми „ПОЛОТНО", Львів, вул. Городецька ч. 95/97, яка називає себе в оголошеннях українською, подаємо до відома, що та фірма не є українська, не є нашим членом. — Акц. Сп. Полотно, яка була українською і находилася в цьому льокалі, вже зліквідована, а теперішні власники „Полотна" не є української народности. — С. У. К. 1075 1-1

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ГОДИННИК ВАШ буде найліпше направлений у найбільшій годинникарській робітні **Івана Зельтенрайха** Львів, пл. Марійська ч. 5. — З провінції просимо репарації присилати почтою. — Старомодні жіночі годинники переробляємо на ручні. 1002 23—?

КОЛЯДИ. В. Безкоровайний: „При Яслах" — збірка колад на фортепян. 2—5

КОНЦІПІЄНТА рутинованого, здібного до самостійного ведення канцелярії, глядає адвокат близько Львова. — Зголошення з умовами до Адміністрації „Діла" під „Концiпієнт". 1070 1—1

ПОТРІБНА старша, солідна, чесна женщина на господиню у священика, вдівця. — Зголошення: Торговля Петровичевої в Болехові. 1073 1—2

БЕЗРОБІТНИЙ СТОЛЯР, зредукований з державної служби в 1918 р., шукає якого-небудь заняття у Львові або на провінції. — Ласкаві зголошення слати на адресу: П. Д. у ВП. Ромістровичів Львів, вул. На оболоння, ч. 14 ... 3

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Подяка.

Дня 22. листопада потерпів я найболючішу втрату, бо розпрощався навіки з найщирішим другом мойого життя. У цьому дні заснула в Бозі найдорожча моя Мама, Катерина з Мищишинів Залевська-Ростинська, у 82. році многострадального життя.

Залишившись одиноким із найближчої рідні найдорожчої Матері, сповняю цею дорогою свій синівський обовязок і складаю найсердечнішу подяку Всім Вп. Особам, що старались облегчити останні хвилини життя дорогої Покійниці, а відтак не жаліли заходу й труду віддати Їй останню прислугу й провести на місце вічного супочинку.

Хай прийме широсердечну подяку Всечесніше Духовенство: О. Крилошанин і парох міста Станиславова Д. Стек за ласкавий провід у похоронньому обряді, за красномовну зворушливу промову над отвертим гробом і відправу Парастасу у першому дні по похоронах; О. Крилошанин Д-р І. Лятишевський за свою ласкаву участь у похоронах; О. професор-катехит Мельничук П. за відправу панахиди над тілом Покійної у першому дні, ОО. професори-катехити: В. Коновалець і І. Слезюк за відправу панахиди у другому дні смерти; ОО. Дуткевич І. і Горинь Е., катедральні сотрудники, за ласкавий супровід тлінних останків. Хай Господь заплатить Своїм найвищим добром усім Всечесним Отцям Духовним за Їх молитви й переведення тіла Покійної з дому печалі на місцеве кладовище.

У вдячній памяти задержу Вп. Панів лікарів: Д-ра В. Яновича, Д-ра М. Кляйна й найпаче Д-ра М. Козака. Всі вони несли з усією готовістю лікарську поміч моїй дорогій Матері. Останній від десяти літ оберігав Її здоровля, спішив на кожний заклик-прохання без огляду на пору й до останньої хвилини піддержував погасаюче життя. Щиру подяку висловлюю також Вп. Панові Д-р. В. Копачинському, що хоча не ординує приватно, проте з повною безкорисністю поспішив із першою лікарською поміччю у двох тяжких а нечайних випадках недуги.

Сердечну подяку хай приймуть: Вп. Пан Д. Джердж, директор держ. гімназії з українською мовою навчання, Учительський Збір цьогож заведення, Вп. Панове Товариші інших установ у Станиславові, що зі своїми Вп. Рідними своєю участю звеличали сумний обряд і заявами спочування старались облегчити мені важкий удар долі.

Радів дух моєї покійної Матері, коли бачив сотні Молоді, учнів Її сина, що повним поваги поводженням і зворушливим співом свого хору під орудою Вп. Пана професора К. Білобрама, виявила якнайкраще, що вміє оцінити найдорожчий скарб людини: маму, її неоцінене серце, повне тихої й єдино безкорисної посвяти, маму, що своїй дитині лиш одну заподіяти може кривду тим, що її покидає навіки.

На кінець сердечно дякую всім достойним Паням і Панам, представникам станиславівського Громадянства, що вшанували память моєї дорогої Неньки своєю ласкавою приявою на похоронах, цвітами на домовину й висказами спочування устно або письменно.

В Станиславові, дня 2. грудня 1929.

Петро Ростинський,
гімн. професор.

1071 1-1

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.